

LBRIS

We know
books

Karel Čapek

Război cu salamandrele

Traducere din limba cehă
de Sorin Paliga

BOOKS ON

București, 2024

CUPRINS

Cartea I

1	Excentricul căpitan van Toch.....	7
2	Domnul Golombek și domnul Valenta.....	23
3	G. H. Bondy și concertăteanul său.....	32
4	Întreprinderea comercială a căpitanului van Toch.....	45
5	Căpitanul van Toch și șopârlele lui instruite.....	52
6	Iahtul din lagună.....	59
7	Iahtul din lagună (continuare).....	74
8	Andrias Scheuchzeri.....	86
9	Andrew Scheuchzer.....	93
10	Sărbătoare la Nové Strašecí.....	102
11	Despre omoșopârle.....	108
12	Salamander Syndicate.....	115
	Appendix.....	129

Cartea a II-a

1	Domnul Povondra citește ziarele.....	137
2	Pe treptele civilizației(Istoria Salamandrelor).....	142
3	Domnul Povondra citește iarăși ziarele.....	193

Cartea a III-a

I	Masacrul de pe Cocos Islands	199
2	Confruntare în Normandia.....	206
3	Incident în Canalul Mânecii.....	212
4	Der Nordmolch	217
5	Wolf Meynert își scrie opera.....	223
6	X avertizează.....	229
7	Cutremur în Louisiana	237
8	Chief Salamander pune condiții	242
9	Conferința de la Vaduz.....	248
10	Domnul Povondra își asumă răspunderea	260
II	Autorul vorbește cu sine.....	269
	Addendum	277

LBRIS

We know
books

Cartea I

Andrias Scheuchzeri

EXCENTRICUL CĂPITAN VAN TOCH

Dacă ai căuta pe hartă mica insulă Tana Masa, ai găsi-o chiar pe ecuator, puțin mai la vest de Sumatra; dacă l-ai întreba însă pe J. van Toch, căpitanul vasului Kandong Bandoeng, ce e Tana Masa, unde tocmai ancorase, ar înjura puțin, apoi ți-ar spune că e cea mai murdară insulă din tot arhipelagul Sunda, mai mizeră chiar decât Tana Bala și aproape tot atât de nenorocită precum Pini sau Banjak; că singurul om care trăiește acolo, să avem iertare – bineînțeles, fără să-i punem la socoteală pe bataci – e un agent comercial, o corcitură cubano-portugheză, un nenorocit, un păgân și-un porc mai mare decât toată Cuba și toți albi la un loc; iar dacă există pe lumea asta, domnule, o viață nenorocită, atunci asta se întâmplă pe nenorocita de Tana Masa. Dacă însă îl iei cu binișorul, întrebându-l de ce și-a aruncat tocmai aici nenorocita de ancoră și de ce vrea să stea pe insula asta trei zile încheiate, și-ar feri ochii și ar mormăi îmbufnat ceva din care ai pricepe că vasul lui, Kandong Bandoeng, n-a făcut atâta drum doar ca să încarce ulei de cocos sau de palmier. Asta începe să aibă sens.

– Și, la urma urmei, ce te privește pe dumneata, domnule? Eu am ordinele mele nenorocite, domnule, iar dumneata, domnule, ai face bine să-ți vezi de treaba dumitale!

Și ar înjura zdravăn, înfundat, cum îi șade bine unui bătrân lup de mare, încă verde la vârsta lui.

Dacă însă, în loc să-i pui tot felul de întrebări, l-ai lăsa să mormăie și să blesteme în legea lui, ai putea afla mai multe.

Ce, nu vedeți că omul vrea să se descarce? Lăsați-l în pace să-și verse necazul!

– Auzi, domnule, ar zice căpitanul, pungașii ăia de la Amsterdam, afurisiții ăia de jidani, au înnebunit după perle! Cică, ia vezi, nu găsești pe-acolo niște perle? Lumea a înnebunit după perle și după alte alea! Asta pentru că oamenii vor mereu un război sau mai știu eu ce! E teama că pierd banii, asta e! Toate astea se cheamă criză, domnule!

Căpitanul J. van Toch ezită un pic, gândindu-se dacă face bine să discute probleme de economie. De fapt, azi numai despre asta se vorbește, numai că aici, în fața insulei Tana Masa, e căldură mare și atmosfera e moleșitoare, astfel încât J. van Toch se mulțumi să ridice mâna și să bombăne:

– Auzi, perle! Ceylonul e secătuit, domnule, pe cinci ani, iar în Formosa s-a interzis pescuitul! Dar ei, nu, tot repetă „ia încearcă și găsește, căpitane van Toch, un loc nou de cules perle! Ia du-te prin insulele alea nenorocite, poate dai peste niște stridii...” Disprețuitor, căpitanul își suflă nasul într-o batistă albastră.

– Nenorociții ăia de europeni își închipuie că pe aici se mai poate găsi ceva despre care să nu știe nimeni! Doamne, tâmpiți mai sunt! Bine că nu mă pun să mă uit la răturile blestemaților ăstora de bataci, să văd dacă nu cumva le ies perle pe nas! Un loc nou de vânat perle! În Padang s-a deschis un bordel nou, asta da, dar un loc nou de prăduit? Domnule, cunosc insulele astea ca nimeni altul... din Ceylon până la nenorocita de Clipperton Island... Dacă își închipuie cineva că pe-aici se mai poate găsi ceva de la care s-ar putea câștiga un ban, atunci ducă-se, domnule! Eu umblu pe aici de treizeci de ani, iar acum tâmpiții ăia îmi cer să mai descopăr ceva!

Căpitanul van Toch se sufoca la auzul unor pretenții atât de absurde.

– N-au decât să trimită-ncoa un ageamiu ca să le descopere ceva uluitor, dar să-i ceară asta cuiva care cunoaște locul, să-mi ceară asta, mie, căpitanul J. van Toch... Spune și dumneata, domnule... Acolo, în Europa, ai mai putea descoperi câte ceva, dar aici... Lumea vine prin părțile astea doar ca să vadă ce mai e de mâncare, poate nici măcar pentru asta, mai degrabă să vadă ce pot să cumpere și să vândă! Domnule, dacă la tropicele astea nefericite s-ar mai afla ceva care să se poată vinde la dublu preț, ai și găsi trei agenți care ar face semne cu o batistă plină de mucii vaselor a șapte state ca să oprească! Așa e domnule! Acuma însă să mă ierți, dar știu mai bine decât autoritățile coloniale ale Maiestății Sale regina cum stau lucrurile pe-aici!

După ce mormăi așa un timp, căpitanul van Toch izbuti să-și învingă cu un efort justificata mânie.

– Îi vezi acolo pe ăia doi? sunt culegători de perle din Ceylon... să mă ferească Dumnezeu... singalezi... așa cum i-a făcut Dumnezeu, dar de ce i-a făcut așa, habar n-am! Pe ăștia îi car acum cu mine, domnule, iar când dau de o bucățică de țărnișă pe care nu-i scris „Agenție” sau „Biroul vamal”, îi arunc în apă după scoici. Zglobiul ăla mai mic se scufundă până la optzeci de metri adâncime; odată, în insulele Prince, a pescuit la o adâncime de nouăzeci de metri un obturator de aparat de filmat, domnule, dar perle! De unde perle? Singalezii ăștia sunt niște golani, scursura societății. Și uite așa, domnule, asta e nenorocita mea de meserie: mă fac că umblu după ulei de palmier, dar de fapt caut un loc nou plin cu perle! Poate or fi vrând să le descopăr și vreun pământ virgin, de ce nu? Domnule, asta nu-i treabă pentru un căpitan cinstit care face negustorie. J. van

Toch nu-i un blestemat de aventurier, domnule! Nu, domnule! Și așa mai departe. Marea este nesfârșită, iar oceanul timpului nu are hotare. Dacă scuipi în mare n-o umfli, iar soarta ți-o critici degeaba, n-o poți schimba.

Astfel, după multe ocoluri și pregătiri, căpitanul vasului olandez Kandong Bandoeng, J. van Toch, sare oftând în barca ce trebuia să-l ducă în kampongul¹ din Tana Masa, unde urma să discute cu bețivanul de metis cubano-portughez unele chestiuni comerciale.

– Sorry, captain – spuse, în sfârșit, corcitura cubano-portugheză – aici, la Tana Masa, nu cresc scoici! Batacii ăștia jechoși – adăugă el scârbit – mănâncă și meduze; îi găsești mai mult în apă decât pe uscat, iar femeile lor put a pește, nici nu vă puteți imagina... Ce-am vrut să spun? Aha, dv. întrebați de femei...

– Nu se găsește pe-aici vreo bucată de țarm – întreabă căpitanul – de pe care batacii ăștia intră în apă?

Corcitura cubano-portugheză dădu din cap.

– Nu, domnule. Poate doar Devil Bay, dar nu e de dumneavoastră așa ceva...

– De ce?

– Pentru că... acolo n-are voie nimeni, domnule. Să mai torn un pic, căpitane?

– Thanks. Sunt rechini p-acolo?

– Rechini și altele, mormăi corcitura. E un loc blestemat domnule. Batacii nu l-ar vedea cu ochi buni pe cel care ar îndrăzni să se ducă acolo!

– De ce?

– ...Fiindcă sunt draci, domnule! Draci de mare!

¹ Kampong, în limba malay, în indoneziană *kampung*, înseamnă „sat”.

– Ce înseamnă drac de mare? E un pește?

– Pește? protestă metisul gesticulând. Drac, pur și simplu domnule, drac! Drac, unu' d-ăla care se mișcă pe sub apă! Batacii le spun *tapa*. Se zice că dracii ăștia ar avea acolo un oraș al lor. Mai torn un pic?

– Și cum arată un drac d-ăsta?

Cubano-portughezul ridică din umeri.

– Ca dracii, domnule. Am văzut odată unul... mai exact, doar capul. Mă întorceam cu barca de la Cap Haarlem... și mă pomenesc că, în fața mea, iese din apă o țeastă!

– Ei și? Cum arăta?

– Păi... țeasta o are așa, ca un batak, dar e cheală de tot.

– N-o fi fost chiar un batak?

– Nu, domnule. Acolo nu intră în apă niciun batak. Și apoi... mi-a făcut cu ochiul... așa, cu pleoapa de jos, domnule! Metisul de înfioră. Cu pleoapa de jos, care îi acoperă tot ochiul! ăsta e un *tapa*!

Căpitanul J. van Toch învârtea cu degetele sale groase paharul cu vin de palmier.

– Nu erai cumva amețit? Nu băuseși nimic?

– Ba eram, domnule, altfel n-aș fi vâslit până acolo! Batacii se supără dacă cineva îi deranjează pe dracii ăștia!

Căpitanul van Toch clătină din cap.

– Dom'le, ăștia nu sunt draci! Dacă ar fi, atunci ar trebui să arate ca europenii. A fost vreun pește sau vreo altă arătare.

– Pește?! aproape se bălbâi cubano-portughezul. Dar peștele n-are mâini, domnule! Eu, domnule, nu sunt batak, eu am școală, am învățat la Badjoeng... cred că încă știu decalogul, dar și alte chestii dovedite de știință. Un om educat poate deosebi un drac de un animal, nu-i așa? întrebați-i și pe batak, domnule!

– Astea-s superstiții de-ale negrilor, declară căpitanul cu superioritatea jovială a omului educat. Din punct de vedere științific e un non-sens. Dracul nu poate trăi în apă. Ce să faci acolo? Nu te lua după poveștile localnicilor, băiete! Cineva a numit golful ăsta „al dracilor” și de atunci batacii se tem de el. Asta e! adăugă căpitanul, lovind masa cu palma lui grasă. Nu-i nimic acolo, băiete! Din punct de vedere științific, e clar, nu?

– Este, domnule! conveni metisul care frecventase odată școala din Badjoeng. Dar cine are minte nu are ce căuta în Devil Bay!

Căpitanul J. van Toch se înroși.

– Cum? zberă el. Dar ce crezi tu, cubanez jegos, că mă sperii de dracii tăi? O să vedem noi! zise el ridicându-se de pe scaun cu cele două de livre impozante ale sale. N-o să-mi pierd timpul cu tine aici, am atâta business de făcut. Ține însă minte ce-ți spun: în nicio colonie olandeză nu există draci! Dacă există cumva, ăia se află numai în coloniile franceze. Acolo da, s-ar putea. Și acum, ia cheamă-l pe primarul kampongului ăstuia nenorocit!

Căutarea numitului demnitar nu dură mult; ședea pe vine lângă magazia metisului mestecând trestie de zahăr. Era un individ mai în vârstă, dezbrăcat, și mult mai slab decât primarii europeni. Ceva mai departe, deci la distanța cuvenită, ședea, tot pe vine, tot satul, cu femei și copii așteptând bineînțeles să fie filmați.

– Ascultă, băiete! spuse căpitanul van Toch în malaeză. Ar fi putut tot atât de bine să vorbească în olandeză sau în engleză, fiindcă onorabilul bătrân batak nu știa deloc malaeză. Vorbele căpitanului au fost traduse în batakă de cubano-portughez; dar, din motive nu prea clare, căpitanul a considerat malaeza mai potrivită.

– Ascultă, băiete! Aș avea nevoie de câțiva flăcăi zdraveni, voinici și curajoși, care să meargă cu mine la pescuit, înțelegi? La pescuit!

Metisul îi traduse spusele. Primarul dădu din cap în semn că înțelege, după care se întoarse către mulțimea adunată căreia îi ținu o cuvântare încununată de succes.

– Șeful zice – tălmăci metisul – că tot satul merge cu tuan căpitan la pescuit, acolo unde va dori el.

– Ei vezi? Spune-le atunci că ieșim să pescuim scoici în Devil Bay.

A urmat un sfert de oră de discuții aprinse, la care luă parte tot satul, dar mai cu seamă bătrânele. În cele din urmă, metisul se întoarse spre căpitan.

– Domnule, ei zic că în Devil Bay nu se duc.

Căpitanul începu să se roșească.

– Și de ce, mă rog?

Omul ridică din umeri.

– Fiindcă acolo sunt *tapa-tapa*. Draci, domnule!

Căpitanul se făcu vânăț.

– Atunci spune-le că dacă nu merg... o să le zbor măselele din gură... o să le smulg urechile... o să-i spânzur... și-o să dau foc acestui kampong jegos. Clar?

Omul tălmăci totul conștiincios, după care indigenii au discutat iar aprins. Într-un târziu, metisul se întoarse iar la căpitan.

– Domnule, zic că se vor plânge poliției din Padang că tuan căpitan îi amenință. Zic că pentru asta sunt prevăzute anumite paragrafe în lege. Primarul spune că n-o să lase așa chestia asta.

Căpitanul se învineți și mai tare.

– Să le spui că... strigă el.

Și vorbi pe nerăsuflăte unsprezece minute în șir.

Metisul a tradus, atât cât îi îngăduia lexicul lui limitat. După noi și interminabilele deliberări ale batacilor, căpitanului i-a tradus așa:

– Domnule, zic că ar fi dispuși să renunțe la judecată, dacă tuan căpitan plătește o amendă autorităților locale. Zic că... – și aici ezită o clipă – ...să dați două sute de rupii! Mi se pare cam mult, domnule! Aș zice că cinci ajung!

Pe chipul învinețit al căpitanului van Toch începură să apară un fel de pete brune, tot mai multe și tot mai mari. Mai întâi amenință că-i omoară pe toți batacii, apoi a atenuat amenințarea, adică se oprește la trei sute. În cele din urmă, zise că-l va împăia pe primar pentru muzeul colonial din Amsterdam!

Baracii au renunțat la cele două sute de rupii, dar au cerut o pompă pe roți. În final, căpitanul se văzu nevoit să-i dea primarului, cu titlu de amendă, o brichetă.

– Dă-i-o, domnule! interveni cubano-portughezul. Am eu la magazie trei, dar fără fitil.

Astfel, a fost restabilită pacea la Tana Masa. Căpitanul J. van Toch și-a dat seama că, la urma urmelor, era în joc prestigiul rasei albe.

După amiază, de pe vasul olandez Kandong Bandoeng pleca o barcă în care se aflau căpitanul J. van Toch, suedezul Jensen, islandezul Gudmundson, finlandezul Gillemainen și cei doi pescători singalezi de perle.

Barca se îndrepta direct spre golful Devil Bay.

Pe la trei, când refluxul ajunsese la punctul său culminant, căpitanul stătea pe mal, barca plutea cam la o sută de metri de țărm pândind rechinii, iar cei doi singalezi așteptau cu cuțitele în mâini un semn, gata să sară în apă.

– Hai, tu! îl arată căpitanul cu degetul pe cel mai lung dintre ei.

Singalezul sări în apă, făcu pluta câțiva metri, apoi se scufundă. Căpitanul se uită la ceas.

După patru minute și douăzeci de secunde, cam la șaizeci de metri spre stânga, apărură din apă un cap cafeniu; cu o grabă ciudată, disperată și în același timp paralizantă, singalezul se apucă de bolovani, ținând într-o mână cuțitul de tăiat scoici, iar în cealaltă o scoică.

Căpitanul se încruntă.

– Ei, ce e? întrebă el aspru.

Singalezul se târa mai departe pe bolovani, bâiguind îngrozit ceva.

– Ce s-a întâmplat? strigă căpitanul.

– Sahib, sahib! apucă să îngaimă singalezul, după care căzu pe mal abia răsufând. Sahib... sahib!

– Rechini?

– Djins! gemu singalezul. Draci, domnule! Mii și mii de draci! zise băgându-și pumnii în ochi. Numai draci, domnule!

– Ia arată-mi scoica aia! ordonă căpitanul și, luând-o în mână, o deschise cu cuțitul: în ea era o perlă mică și curată. N-ai găsit mai multe?

Singalezul scoase dintr-un săculeț, pe care-l avea atârnat la gât, încă trei scoici.

– Domnule, sunt acolo o groază de scoici, dar le păzesc dracii... Se uitau la mine când le culegeam...

De spaimă, părul, des și creț, i se ridicase în sus.

– Sahib, aici nu mai intru!

Căpitanul deschise scoicile; două erau goale, dar în a treia găsi o perlă cât un bob de mazăre, rotundă ca o picătură de mercur. Van Toch se uită când la perlă, când la singalezul care ședea pe pământ, încovoiat.

– Ascultă – zise el șovăind – nu te mai duci încă o dată?

Singalezul clătină din cap fără să scoată un cuvânt.

Căpitanul J. van Toch simți o poftă cumplită să urle; dar, spre mirarea lui, constată că vorbește încet și aproape dulce:

– Nu te teme, flăcăule! Cum arată... dracii ăia?

– Ca niște copii mici, răsuflă singalezul. Au coadă, domnule, și sunt cam pe-atâta de înalți! și arată cam la un metru douăzeci de la pământ. Stăteau în jur și se uitau la mine ce fac... Stăteau așa, de jur împrejurul meu...

Singalezul se cutremură.

– Sahib, sahib, eu nu mai intru aici!

Căpitanul J. van Toch cugeta.

– Ce spui? Fac cu ochiul din pleoapa de jos sau cum?

– Nu știu, domnule, răspunse singalezul cu voce răgușită. Dar sunt acolo zece mii!

Căpitanul se uită la cel de-al doilea singalez. Stătea cam la o sută cincizeci de metri depărtare și aștepta nepăsător, cu mâinile încrucișate peste umeri. Evident, când ești dezbrăcat n-ai unde-ți rezema mâinile, doar pe propriii umeri. Căpitanul îi făcu semn în tăcere și micul singalez sări în apă. După trei minute și cincizeci de secunde apăru, agățându-se de bolovani, cu mâinile lunecându-i încoace și-ncolo.

– Hai, ieși! strigă căpitanul.

Apoi, privindu-l mai atent, sări peste bolovani spre mâinile care pipăiau disperate; nici n-ai fi crezut că o matahală ca el e în stare să facă un asemenea salt. În ultima clipă îi prinse o mână și-l scoase din apă. Apoi îl așeză pe o piatră, ștergându-și transpirația. Singalezul zăcea în nesimțire.

Avea fluierul piciorului zdrobit, probabil de pietre; altminteri era teafăr.

Căpitanul îi ridică pleoapa; i se vedea doar albul ochiului dat peste cap. Nu avea nici o scoică; pierduse și cuțitul. În clipa aceea, barca cu tot echipajul cârmi spre țărm.

– Domnule – strigă suedezul – au apărut rechinii! Mai rămânem aici?

– Nu, zise căpitanul. Veniți înapoi să-i luați peăștia doi!

– Ia uitați-vă, domnule – îi atrase atenția Jensen în timp ce se îndreptau spre vapor – ce mică s-a făcut apa așa, deodată! Și e tot așa până la mal, arată el vâslind în mare. Ai zice că dedesubt e un dig!

Abia pe vapor își veni în fire micul singalez; ședea cu genunchii strânși sub bărbie și tremura din tot corpul. Căpitanul le spusese celorlalți să iasă afară, apoi își răsăcăcă picioarele.

– Ei, dă-i drumul! zise. Ce-ai văzut acolo?

– Djins, sahib! șopti micul singalez.

Acum începuseră să-i tremure și pleoapele, iar pielea de pe tot trupul i se făcuse ca de găină.

Căpitanul van Toch tuși în sec.

– Și... cum arată?

– Arată... ca...

Singalezul începu să dea iar ochii peste cap. Cu o iuțeală neașteptată, căpitanul J. van Toch îl lovi peste obraji, o dată cu fața, a doua oară cu dosul palmei, ca să-l aducă în simțiri.

– Thanks, sahib! răsufli micul singalez. Pupilele îi jucau din nou.

– Ți-e mai bine?

– Da, sahib.

– Erau scoici acolo?

– Da, sahib.

Căpitanul J. van Toch continuă interogatoriul sistematic și cu răbdare.

– Da, sunt draci acolo!... Câți? Mii și mii... sunt mari, cam cât un copil de zece ani, domnule, și aproape negri. Înnoată și